

Advies

Advies actieplan Edusprong

Brussel, 22 maart 2021

Adviesvrager: Advies op eigen initiatief
Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 11 (overlegfunctie)
Goedkeuring raad: 22 maart 2021

Contactpersoon: Mieke Valcke - mvalcke@serv.be

De heer Ben WEYTS
Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Kreupelenstraat 2
1000 Brussel

contactpersoon

Mieke Valcke
mvalcke@serv.be

ons kenmerk

SERV_20210322_Edusprong_BR

Brussel

22 maart 2021

Advies op eigen initiatief 'Edusprong'

Geachte mijnheer de minister,

Voor de SERV is het volwassenenonderwijs een belangrijke partner in het kader van levenslang leren. De SERV bezorgt u hierbij zijn kort advies op eigen initiatief bij de visienota Edusprong. De SERV vindt veel zaken in de visienota waardevol. De visienota gaat voldoende breed en sluit aan bij actuele noden.

De visienota past in een reeks van relanceplannen en akkoorden waarbij opleiding, terecht, steeds een belangrijke rol speelt. Er dringt zich een uitklaring op van de rollen van alle aanbieders onderwijs en vorming aan volwassenen, meer aandacht voor complementariteit en voor versterking van de samenwerking. De visienota focust op een arbeidsmarktgericht aanbod, overleg en afstemming met arbeidsmarktactoren moet dan ook veel sterker aan bod komen.

De precieze verdeling van de extra middelen over de speerpunten en actielijnen blijft vaag. De SERV mist concrete doelen: welke resultaten worden verwacht, wanneer zijn we tevreden met de uitkomsten? Wat met stip meer aandacht moet krijgen voor de SERV is de voorbereiding van duaal leren in het volwassenenonderwijs, dat start in september 2022. Een goede voorbereiding is noodzakelijk om te slagen en daar mogen voor de SERV ook relancemiddelen voor uitgetrokken worden.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Ann Vermorgen
voorzitter

Kopie: Minister van Werk, mevr. Hilde Crevits

Inhoud

Inhoud	4
Krachtlijnen	5
Advies	6
1 Relance voor het volwassenenonderwijs	6
2 Duidelijker positionering van het volwassenenonderwijs	7
2.1 Complementair aanbod	7
2.2 Samenwerking bevorderen	7
3 Relancemiddelen inzetten voor relance	8
4 De speerpunten	8

Krachtlijnen

- ▀ Voor de SERV is het volwassenenonderwijs een relevante, maar niet de enige, partner in het kader van levenslang leren. Het is een goede zaak dat er in de uitvoering van 'Vlaamse veerkracht' met Edusprong ook aandacht is voor een versterking van het volwassenenonderwijs om bij te dragen aan de doelen op vlak van levenslang leren.
- ▀ De visienota past in een stroom van relanceplannen en akkoorden waarbij opleiding steeds een belangrijke rol speelt. Er dringt zich een uitklaring op van de rollen die iedereen opneemt, meer aandacht voor complementariteit en versterking van de samenwerking. De visienota focust op een arbeidsmarktgericht aanbod, overleg en afstemming met arbeidsmarktactoren moet dan ook veel sterker aan bod komen.
- ▀ Er is sprake van een nieuw aanbod in de CVO, maar zonder voorafgaande analyse welk aanbod er al aanwezig is. Er wordt te vaak vertrokken vanuit bestaande structuren. Levenslang leren is een domein met veel spelers, in een toch wel concurrentieel setting, waarbij een overkoepelende visie of regierol ontbreekt. De eerste invalshoek moet het perspectief van de lerenden zijn.
- ▀ De extra middelen voor het volwassenenonderwijs zijn aanzienlijk. De precieze besteding blijft vaag, net als de procentuele verhouding tussen de verschillende speerpunten en de concretisering van het budget per actie of maatregel. Er zijn geen doelen geformuleerd: welke resultaten verwachten we, wanneer zijn we tevreden met de uitkomsten? Dit plan wordt apart gemonitord, een overkoepelende monitoring van de verschillende plannen binnen onderwijs en vorming ontbreekt. Dat zou een rol voor het Partnerschap Levenslang Leren kunnen zijn.
- ▀ Het mag dan een plan in het kader van relance zijn, zeker bij het speerpunt digitalisering zou het beter zijn te spreken van een inhaalbeweging. De nood aan digitale geletterdheid en 21ste-eeuwse vaardigheden is niet nieuw, investeringen bleven achterop de ontwikkelingen op vlak van digitalisering, ook in het volwassenenonderwijs.
- ▀ Het kan voor de SERV niet de bedoeling zijn met relancemiddelen te compenseren voor de daling in het aantal inschrijvingen in het volwassenenonderwijs. Relancemiddelen moeten bijdragen aan de heropstart van de economie. Er moet op toegezien worden dat middelen ingezet worden voor relevante en extra initiatieven en maatregelen. Een digitaal aanbod uitbouwen bijvoorbeeld kan daar zeker onder vallen, het voeren van promotiecampagnes niet.
- ▀ Wat met stip meer aandacht moet krijgen in de uitrol van Edusprong is het pad effenen voor duaal leren. Duaal leren in het volwassenenonderwijs zal opstarten in september 2022. Een goede voorbereiding is noodzakelijk om te slagen en daar mogen voor de SERV ook relancemiddelen voor uitgetrokken worden. Met de nieuwe leervorm die duaal is, kunnen beroepsgerichte opleidingen in het volwassenenonderwijs een nieuw élan krijgen.
- ▀ Bij elk speerpunt vraag de SERV in het bijzonder aandacht voor het vermijden van Mattheuseffecten of het vergroten van de kloof in opleidingsdeelname. Dat risico is reëel bij het verder inzetten op afstandslernen en hybride leervormen. Er moet blijvend aandacht zijn voor de meest kwetsbaren bij alle acties.

Advies

1 Relance voor het volwassenenonderwijs

Voor de SERV zijn de centra voor volwassenenonderwijs (CVO's) een partner in het stimuleren van de leercultuur en in het leergretig maken van (jong)volwassenen. Het volwassenenonderwijs is zodoende een relevante, maar niet de enige, stakeholder in het brede ecosysteem van levenslang leren. Het is een goede zaak dat er in de uitvoering van het relanceplan 'Vlaamse veerkracht' met de visienota Edusprong ook aandacht is voor een kwalitatieve versterking van het volwassenenonderwijs om bij te dragen aan de doelstellingen op vlak van levenslang leren.

De SERV bracht eerder het advies '*Volwassenenonderwijs als kansonderwijs*'¹ uit waarin de SERV stelde dat

- de sterke lokale inbedding, het breed en laagdrempelig aanbod, de modulaire aanpak en het praktijkgericht karakter de sterktes van het volwassenenonderwijs zijn;
- het volwassenenonderwijs een breed perspectief biedt, van de verwerving van basiscompetenties tot het aanbieden van onderwijskwalificerende trajecten;
- afstemming en complementariteit nodig is in het aanbod van de CVO, de VDAB en Syntra;
- een verdere inzet op een toekomstgericht opleidingsaanbod, de uitbouw van werkplekleren, een stijgende participatie van kortgeschoolden en partnerschappen met sectoren, andere opleidingsverstrekkers en toeleiders nodig is.

Edusprong wenst te focussen op een beroepsgerichte, kwalificerende en duurzame vorming voor mensen die zich noodgedwongen moeten bij- of omscholen. De extra middelen moeten er toe bijdragen dat het volwassenenonderwijs een sterk merk wordt en een speler die sociale mobiliteit bevordert via omscholing, bijscholing en kwalificering. Het volwassenenonderwijs blijft evenwel inzetten op een brede en duurzame vorming met het oog op persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijk functioneren, het beheersen van een taal, verdere deelname aan onderwijs en het uitoefenen van een beroep.

De SERV vindt veel zaken in de visienota waardevol. De visienota gaat voldoende breed en sluit aan bij actuele noden. Sommige prioriteiten zijn goed gekozen bv. het aanbod rond het versterken van digitale vaardigheden van werknemers², de integratie van beroepsgerichte en ondersteunende modules in de Centra Basiseducatie en de bijstelling van het financieringsmechanisme voor de erkenning van verworven competenties. Het idee van een opleidingskompas is een verdere verkenning waard. Ook de aanzet tot samenwerking met lokale partners in de regio zoals Integratie en inburgering, OCMW en het Huis van het Nederlands is positief. Het beleid voorziet een procesmatige en kwalitatieve monitoring van Edusprong, een opvolgstrategie en evaluatiestrategie per speerpunt en actielijn en een opvolging van de efficiënte besteding van de middelen. De timing en periodiciteit van monitoring en evaluatie is niet vermeld.

In dit advies gaat de SERV in op de positionering van het volwassenenonderwijs, duaal leren, goede en gerichte besteding van relancemiddelen en ook kort op de speerpunten.

¹ [Advies 'Volwassenenonderwijs als kansonderwijs', SERV, 23 mei 2016](#)

² [Digitaliseringsagenda, SERV, 4 juli 2018](#)

2 Duidelijker positionering van het volwassenenonderwijs

Het volwassenenonderwijs staat voor de SERV zowel voor een levensbreed als een arbeidsmarktgericht aanbod, deze zijn beiden erg zinvol en relevant. Een aantrekkelijk levensbreed aanbod kan een opstap zijn naar het arbeidsmarktgericht aanbod en draagt ook bij aan de ontwikkeling van leercompetenties.

De lancering van de visienota past binnen een bredere stroom van relanceplannen, visienota's en akkoorden waarbij opleiding steeds een belangrijke rol speelt. Er dringt zich dan ook een uitklaring op welke rol iedereen speelt, hoe men complementair aan elkaar kan werken en hoe de samenwerking kan versterkt worden.

2.1 Complementair aanbod

De opdracht en de doelstellingen van verschillende aanbieders, waaronder het volwassenenonderwijs, moeten (opnieuw) gespecificeerd en afgebakend worden. Er moet afgewogen worden wat best door de private opleidingsmarkt en wat best door publiek gefinancierde instellingen wordt aangeboden, rekening houdend met aanwezig expertise en ervaring. Ook is er nood aan een goede afstemming tussen de verschillende publieke instellingen.

Het volwassenenonderwijs wil veel (bijkomende) taken opnemen. Betekent dat ook dat andere opdrachten komen te vervallen? In de visienota Voorsprongfonds wordt gesproken van een nieuw aanbod dat kan ontwikkeld worden met de extra middelen, maar er wordt ook gekeken naar de afbouw van bepaalde opleidingen. In Edusprong is die oefening niet expliciet voorzien. Er is sprake van een nieuw aanbod, maar zonder voorafgaande analyse: welk aanbod is er al aanwezig, wat wordt er nu al publiek en/of privaat aangeboden?

Er wordt te vaak vertrokken vanuit bestaande structuren en niet vanuit de globale vraag of nood naar onderwijs en opleiding aan volwassenen. De eerste invalshoek moet het perspectief van de lerenden zijn. De rol van de CVO ligt bij het aanbieden van basiscompetenties, NT2, algemene vorming, levensbrede opleidingen en onderwijskwalificerende opleidingen op niveau van het secundair onderwijs. Het aanbod op vlak van arbeidsmarktgerichte en ondernemerschapopleidingen moeten complementair zijn aan het aanbod van VDAB, Syntra, private opleiders, e.a..

2.2 Samenwerking bevorderen

Samenwerking is erg belangrijk. Net dat punt vraagt in sterke mate verdere operationalisering in de visienota. Andere actoren zoals de Syntra, VDAB en de sectoren worden in de visienota weinig vernoemd. De visienota ziet het volwassenenonderwijs niet als concurrent maar als partner van andere opleidingsverstrekkers. Dat betekent dat er een duidelijke afbakening nodig is van ieders rol. Levenslang leren is een domein met veel spelers, in een toch wel concurrentiele setting, waarbij een overkoepelende visie of regierol vandaag ontbreekt.

De visienota focust op een arbeidsmarktgericht aanbod, overleg en afstemming met arbeidsmarktactoren is dan zeker aangewezen.

3 Relancemiddelen inzetten voor relance

De SERV formuleert enkele bedenkingen bij de inzet van relancemiddelen in het volwassenenonderwijs.

- In de totaliteit van de relancemaatregelen lijkt het budget misschien eerder beperkt, de extra middelen voor het volwassenenonderwijs door Edusprong zijn met 60mio € zeker aanzienlijk (op een jaarlijks budget voor het volwassenenonderwijs van 350mio €). De precieze besteding blijft vaag, het is niet duidelijk wat de verhouding procentueel is tussen de verschillende speerpunten en er is geen concretisering van het budget per actie of maatregel. Ook zijn er geen doelen geformuleerd of KPI: vanaf welke resultaten heeft het plan zijn doelen bereikt en kunnen we tevreden zijn met de uitkomsten?
- Het mag dan een plan in het kader van relance zijn, zeker bij het speerpunt digitalisering zou het beter zijn te spreken over een inhaalbeweging i.p.v. over een heropstart. De nood aan digitale geletterdheid en 21ste-eeuwse vaardigheden is niet nieuw, investeringen bleven achterop de ontwikkelingen op vlak van digitalisering, ook in het volwassenenonderwijs.
- De corona-pandemie zorgt voor heel wat minder inschrijvingen in het volwassenenonderwijs, wat effect heeft op de budgetten. Het kan voor de SERV niet de bedoeling zijn met relancemiddelen dit negatief effect te compenseren. Relancemiddelen moeten bijdragen aan de heropstart van de economie. Een digitaal aanbod uitbouwen bijvoorbeeld kan daar zeker onder vallen, het voeren van promotiecampagnes niet. Er moet op toegezien worden dat middelen ingezet worden voor relevante en extra initiatieven en maatregelen en op de concrete besteding, zonder planlast te veroorzaken.
- Hier en daar wordt verwezen naar het actieplan Digisprong voor het secundair onderwijs, het Voorsprongfonds voor het hoger onderwijs dat recent werd goedgekeurd door de Vlaamse regering, naar het VESOC-Akkoord Alle Hens aan Dek (AHAD) en naar andere initiatieven. Maar de SERV mist samenhang. Dit plan wordt apart gemonitord, net als de andere plannen, een overkoepelende monitoring ontbreekt. Dat zou een rol voor het Partnerschap Levenslang Leren kunnen zijn.

Wat zeker meer aandacht moet krijgen in de uitrol van Edusprong is het pad effenen voor duaal leren. Duaal leren in het volwassenenonderwijs zal opstarten in september 2022. Een goede voorbereiding is noodzakelijk om te slagen en daar mogen voor de SERV ook relancemiddelen voor uitgetrokken worden. Op dit moment moet de meeste aandacht gaan naar de ontwikkeling van een aanbod aan duale opleidingen, de voorbereiding op de organisatie van die opleidingen en de verdere uitbouw van de samenwerking met sectoren, met lokale ondernemingen en lokale netwerken. Door de nieuwe leervorm die duaal is, kunnen beroepsgerichte opleidingen in het volwassenenonderwijs een vernieuwd en kwalitatief élan krijgen.

4 De speerpunten

De SERV gaat nog kort in op de vier speerpunten uit het actieplan. De vier speerpunten zijn volgens de SERV goed gekozen opdat het volwassenenonderwijs op korte termijn zou kunnen bijdragen aan de maatschappelijke en sociaaleconomische relance en aan de doelstellingen op vlak van levenslang leren. De acties onder de speerpunten zijn evenwel ambitieus en het is nog niet duidelijk hoe ze precies aangepakt en gerealiseerd zullen worden.

De SERV vraagt bij de uitrol van de visienota in het bijzonder aandacht voor het vermijden van Mattheuseffecten en dat de kloof in opleidingsdeelname niet zou vergroten. Dat risico is o.a. reëel bij het verder inzetten op afstandslernen en hybride leervormen. Er moet blijvend aandacht zijn

voor de meest kwetsbaren bij alle acties, zij verdienen in een eerste fase de meeste aandacht en middelen.

Speerpunt 1: Volwassenenonderwijs stimuleert elke Vlaming om levenslang te blijven leren

De drie acties onder dit speerpunt zijn een wervende promotiecampagne, een opleidingskompas en een doeltreffende informatieverstrekking i.s.m. lokale partners. De campagne richt zich niet enkel op potentiële cursisten maar ook tot potentiële partners voor lokale samenwerking. Het Opleidingskompas zal een laagdrempelige tool zijn die het aanbod presenteert en kandidaat-cursisten de juiste richting wijst bij het bepalen van leernoden. De SERV formuleert enkele bemerkingen bij de acties.

- Het speerpunt vertoont overeenkomsten met de eerste opdracht van het Partnerschap Levenslang Leren 'Iedereen leergretig maken'. Afstemming is aangewezen.
- Een brede promotiecampagne die het volwassenenonderwijs als sterk merk in de markt moet zetten, kan volgens de SERV niet met relancemiddelen gefinancierd worden. De koppeling tussen een promotiecampagne en doelgerichte oriëntering lijkt de SERV niet voor de hand te liggen. Informatieverstrekking en oriëntering zijn de eerste stappen. Om een opleiding vol te houden (en kwalificerend te zijn) is ook leerloopbaanbegeleiding nodig met een outreachende maar niet-sturende aanpak³. Goede communicatie over te verwerven kwalificaties, over mogelijke vrijstellingen, over werkplekervaring tijdens de opleiding, ... kan kandidaat-cursisten over de inschrijvingsstreep trekken.
- De SERV vraagt dat het kompas inderdaad het 'actuele opleidingsaanbod voor volwassenen' presenteert en zich niet beperkt tot het aanbod van het volwassenenonderwijs. In dat laatste geval zou het immers niet zo'n nuttig instrument zijn. De krachten bundelen door afstemming en samenwerking met gelijkaardige initiatieven is wenselijk.

Speerpunt 2 Versterken van arbeidsmarktkansen via om –en bijscholen

De zes acties onder dit speerpunt zijn inspelen op lokale arbeidsmarktbehoeften, ontwikkelen van toekomstgerichte curricula en infrastructuur, EVC, meer flexibel aanbod bv. een vakantieaanbod, geïntegreerde trajecten voor laaggeletterden hybride leren en een flexibel aanbod. De SERV formuleert bemerkingen bij enkele acties.

- De focus op lokale arbeidsmarktbehoeften en knelpuntberoepen is positief. De SERV gaat akkoord met de visie in de nota dat de focus op arbeidsmarktgerichte kwalificatiemogelijkheden geen afbreuk mag doen aan de brede vorming en het diverse aanbod. Volwassenen zijn mobieler dan bv. scholieren, een focus op een erg lokaal gericht aanbod is voor het volwassenenonderwijs minder nodig. De regioscan mag voor de SERV niet leiden tot een verenging van het aanbod, er moet voldoende keuzeruimte zijn.
- Edusprong wil vertrekken vanuit de leernoden en -behoeften van cursisten. Hybride en flexibele leervormen moeten volwassenen met werk- en/of gezinsverplichtingen beter bereiken, met duale trajecten de volwassenen die graag praktijkgericht leren. Dit zijn goede acties, aldus de SERV. Veel Vlamingen ervaren echter geen of weinig leernoden en behoefte aan opleiding, wat net een zeer grote barrière is voor levenslang leren. Een gepast, flexibel aanbod is een belangrijke voorwaarde maar remedieert niet het ontbreken van een

³ [Advies Leerloopbaanbegeleiding, SERV, 22 mei 2018](#)

opleidingsbehoefte. Daartoe blijven voor de SERV o.a. ook de toeleiding naar opleiding, competentieprognoses, bewustwording van risico's op competentieveroudering, e.d.m. belangrijk.

- De organisatie van het aanbod in het volwassenenonderwijs moet rekening houden met de grote diversiteit aan cursistprofielen. Een sterk flexibel aanbod met veel afstandslernen en hybride lesvormen richt zich in de eerste plaats op wie professioneel actief is. Deze aanpak is niet voor alle lerenden de ideale weg, dus een breed spectrum aan leervormen en diverse vormen van organisatie van het aanbod is nodig. Een uitbreiding van het zomer- en vakantieaanbod is een goede piste evenwel rekening houdend met o.a. de werk-privébalans en de nood aan luvteperiodes bij werkenden.

Speerpunt 3: Versterken van digitale competenties bij ruim doelpubliek

Edusprong voorziet als acties een maatgericht aanbod digitale vaardigheden voor alle werknemers en het invoeren van doorgedreven flexibele vormen van hybride leren en een digitale cultuur. De SERV formuleert volgende bemerkingsen bij deze twee acties:

- Volledig afstandslernen is niet altijd wenselijk. Vlaanderen moet ook een open samenleving blijven (cfr. maatschappelijke relance), waaraan iedereen kan participeren⁴. Mensen zullen in een postcorona-samenleving opnieuw willen samen komen en opnieuw samen willen leren.
- De kaart trekken van de 21ste-eeuwse vaardigheden in een digitale context voor kansengroepen is zonder meer positief (probleemoplossend vermogen, informatiegeletterdheid, ...). Op dit domein is afstemming nodig met andere aanbieders, bv. uit het sociaal-cultureel werk. De mogelijkheid van onderwijskwalificering in het volwassenenonderwijs is wat de twee aanbieders van elkaar onderscheidt.
- Naast de aandacht voor de digitale professionalisering van de leerkracht (cfr. Digisprong), wat een must is, is ook een aanbod nodig specifiek gericht op ouders zodat zij hun kinderen in een digitale onderwijswereld kunnen begeleiden. Het volwassenenonderwijs zou dergelijk aanbod samen met de secundaire scholen kunnen organiseren⁵.

Speerpunt 4: Gericht inzetten op kwalificatie

Om het verhoogde risico op ongekwalificeerd uitstromen te counteren zet Edusprong in op twee acties nl. samenwerking en een outreachende aanpak en een doorgedreven samenwerking met de examencommissie.

De SERV vindt samenwerking en een outreachende aanpak positief, al blijft de visienota vaag over met wie er samengewerkt moet en zal worden. Ook andere partners met een ander aanbod willen en kunnen de ongekwalificeerde uitstroom remediëren. Voor cursisten voor wie een onderwijskwalificerend leertraject minder geschikt is, is er een beroepskwalificerend aanbod nodig bij VDAB, sectoren of private partners. Een duidelijke positionering van alle spelers is wenselijk zodat de geleverde inspanningen elkaar aanvullen en versterken.

⁴ [Advies E-Inclusie, SERV, 13 mei 2019](#)

⁵ [Advies Digisprong, SERV, 1 februari 2021](#)